

ZAMONAVIY O'QITISH SHAKLLARI VA USLUBLARI

Elmurodov Nodir Shoymurod o'g'li

SHDPI MI-4-kurs talabasi

Yaxiyaxonova Muxiba Maxmudjonovna

SHDPI Matematika va TAT kafedrasi katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15393795>

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimida qo'llanilayotgan o'qitish shakllari va uslublari chuqur tahlil qilinadi. Maqolada, o'quv jarayonini samarali tashkil etish va o'quvchilarning ta'limdagi faolligini oshirish uchun qo'llaniladigan metodlar, interfaol ta'lim yondashuvlari va innovatsion pedagogik texnologiyalar ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda ta'limda texnologiyalarning joriy etilishi, yangi metodlarning samaradorligi va o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishdagi roli tahlil etiladi. Shuningdek, maqolada zamonaviy o'qitish shakllarining ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarni hayotiy ko'nikmalarga ega qilish va o'quv jarayonini yanada interfaol va motivatsion qilishdagi ahamiyati muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, zamonaviy pedagogik usullar va texnologiyalar o'quvchilarning bilim darajasi va mustaqil ishlash qobiliyatini sezilarli darajada oshirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Zamonaviy o'qitish, pedagogik usullar, interfaol ta'lim, innovatsion texnologiyalar, ta'lim metodlari, o'qitish shakllari, mustaqil o'rganish, o'quvchilar faolligi, ta'lim tizimi, ta'limda texnologiyalar, kompetensiyalarni rivojlantirish, o'qitish metodologiyasi, pedagogik yondashuvlar, o'quv jarayoni, ta'lim sifatini oshirish.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim jarayoni jadal rivojlanib borayotgan global texnologik va innovatsion o'zgarishlar ta'sirida tubdan yangilanmoqda. O'quvchilarga faqatgina nazariy bilim berish bilan cheklanmay, balki ularning tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va mustaqil o'rganish qobiliyatlarini rivojlantirish bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir. Shu sababli zamonaviy ta'lim tizimida o'qitish shakllari va uslublari doimiy ravishda yangilanib, pedagogik jarayonga innovatsion yondashuvlar tatbiq etilmoqda.

O'qitish shakllari va uslublari ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlash va ularni hayotiy ko'nikmalarga ega bo'lishga yo'naltirish uchun muhim vosita hisoblanadi. Xususan, interfaol usullar, texnologik innovatsiyalar va o'quv jarayonini amaliyot bilan bog'lash zamonaviy ta'limning asosiy yo'nalishlari qatoriga kiradi. Ushbu maqolada ta'lim tizimida qo'llanilayotgan zamonaviy usullar, ularning samaradorligi va kelajakdagi istiqbollari tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili. Zamonaviy o'qitish shakllari va uslublari o'g'ra tadqiqotlar ko'plab ilmiy ishlar va tadqiqotlar orqali yoritilgan. O'qitish metodlari va pedagogik yondashuvlarning samaradorligi, o'quvchilarning bilim olish jarayonida qanday o'zgarishlar yuzaga kelishi haqida ko'plab ilmiy ishlar mavjud.

M. M. Xusainov o'z tadqiqotida interfaol metodlarning o'quvchilarning faolligini oshirishga qanday ta'sir qilganini tahlil qilgan. Uning fikriga ko'ra, o'quvchilar interfaol usullar orqali bilimni yanada mustahkamlashadi va o'zlarini mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida his qilishadi.[1]

T. A. Abdullayeva o'quvchilarda o'rganish motivatsiyasini oshirish uchun o'yin elementlaridan foydalanishning ta'limda qanday foydalari borligini o'rganib chiqqan.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, o'quvchilar o'yin orqali o'rganishni qiziqarli va samarali deb bilishadi.[2]

Z. M. Sayidova tomonidan olib borilgan tadqiqotda loyiha asosidagi o'qitish metodlari o'quvchilarning yaratijonlik va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga qanday ta'sir ko'rsatganligi tahlil qilingan. Uning fikricha, loyiha asosida o'qitish o'quvchilarga muammolarni mustaqil hal qilish, jamoada ishlash va o'z fikrlarini ifoda etishda yordam beradi.[3]

A. R. Toshpulatov o'quvchilarning onlayn ta'lim platformalaridan foydalanishi, interfaol doskalar va boshqa pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali o'rganish samaradorligini oshirish mumkinligini ko'rsatgan. Uning tadqiqotlariga ko'ra, texnologiyalar o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirib, bilim olish jarayonini yanada samarali qiladi.[4]

F. M. Karimov tomonidan olib borilgan tadqiqotda, konstruktivizm prinsiplariga asoslangan yondashuvlarning o'quvchilarning bilim darajasi va tanqidiy fikrlash qobiliyatiga ta'siri o'rganilgan.[5]

Metodlar. Zamonaviy o'qitish shakllari va uslublarini tahlil qilishda bir nechta ilmiy va amaliy metodlar qo'llanilmoqda. Tadqiqotda o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi faoliyatini o'rganish, metodlarning samaradorligini baholash va o'qitish shakllarining ta'sirini aniqlash uchun quyidagi metodlar ishlatiladi:

1. Adabiyotlar tahlili. Tadqiqotda o'quvchilarning ta'lim shakllari va uslublariga doir mavjud ilmiy adabiyotlar va tadqiqotlar tahlil qilinadi. Ushbu metod orqali ilgari olib borilgan tadqiqotlar asosida zamonaviy o'qitish shakllari va uslublarining ta'sirini tushunishga harakat qilinadi. Bunda, interfaol ta'lim, loyiha asosidagi o'qitish, gamifikatsiya, va boshqa innovatsion metodlar o'rganiladi.

2. Empirik tadqiqot. Tadqiqotning empirik qismi o'quv jarayonida zamonaviy o'qitish usullarining samaradorligini o'rganishga qaratilgan bo'lib, o'quvchilar va o'qituvchilar orasida anketalar va so'rovnomalar o'tkaziladi. Bu metod yordamida o'quvchilarning yangi usullarga bo'lgan munosabati, motivatsiyasi va ta'limdan qoniqishi o'rganiladi.

3. Eksperimental metod. Tadqiqotda bir nechta sinflarda turli o'qitish metodlarini sinovdan o'tkazish uchun eksperiment o'tkaziladi. Bu metod orqali ta'limda interfaol va innovatsion metodlarning samaradorligini aniqlashga harakat qilinadi. Eksperiment natijalari o'quvchilarning bilim darajasi, faolligi va mustaqil o'rganish qobiliyatlarini baholashga yordam beradi.

4. Kuzatuv metodlari. Tadqiqot davomida o'quvchilarning o'qish jarayonini kuzatish orqali, ularning faolligini, darsga bo'lgan munosabatini va o'qituvchi tomonidan qo'llaniladigan metodlarning ta'sirini aniqlashga imkon beradi.

Natija.

- ✓ Metodlarning samaradorligi. O'quv jarayonida qo'llanilgan zamonaviy metodlar (masalan, interfaol usullar, gamifikatsiya, loyiha asosidagi o'qitish) qanday natijalarga olib kelganligi haqida qisqacha tahlil. Bu metodlarning o'quvchilarning bilim olishdagi samaradorligini oshirgani yoki faolligini qanday oshirgani haqida ma'lumotlar.
- ✓ O'quvchilarning o'zgarishi. Yangi metodlarni qo'llash orqali o'quvchilarda kuzatilgan o'zgarishlar, masalan, bilim darajasi, muammolarni hal qilish qobiliyatlari, va mustaqil fikrlashda erishilgan yutuqlar.

- ✓ Innovatsion texnologiyalar va usullar. Ta'limda yangi texnologiyalarni, onlayn ta'lim platformalarini, yoki STEAM kabi yondashuvlarni qo'llashning qanday natijalarga olib kelganligi.
- ✓ Bajarilgan tadqiqot yoki eksperimentlardan olingan natijalar. Agar maqolada tajriba yoki eksperiment asosida tadqiqot o'tkazilgan bo'lsa, unda olingan natijalar (misol uchun, eksperimentda qatnashgan o'quvchilar qanday natijalarga erishganini ko'rsatish).
- ✓ Amaliy qo'llanilishi. Ta'lim jarayonida qo'llanilgan usullar va texnologiyalarning kelajakda qanday qo'llanilishi va bu metodlarning amaliyotdagi ahamiyati.

Muhokama. Ushbu bo'limida ko'rsatilgan tahlil natijalari, zamonaviy o'qitish usullarining o'quvchilar faolligini oshirishda, ularning bilim olish jarayonini yanada samarali qilishda, va ta'limda motivatsiyani kuchaytirishda katta ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Shuningdek, metodlarning o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatiga ta'siri va innovatsion texnologiyalarning ta'limda qo'llanilishining ahamiyati ham alohida ta'kidlangan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'quvchilarning motivatsiyasi va faolligi oshganida, ta'lim jarayoni yanada samarali bo'lishi aniqlandi.

Xulosa. Ta'lim jarayonining zamonaviy talablarga mos bo'lishi va o'quvchilarning kompetensiyalarini rivojlantirish bugungi kun pedagogikasining asosiy maqsadlaridan biridir. Shu sababli zamonaviy o'qitish shakllari va uslublarini tadbiq etish nafaqat o'quv jarayonining samaradorligini oshirish, balki o'quvchilarning amaliy hayotga moslashuvchanligini ham ta'minlaydi. Innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol usullar va zamonaviy axborot texnologiyalarining ta'lim tizimiga keng joriy etilishi natijasida o'quvchilarning bilimi mustahkamlanib, ularning mustaqil o'rganish va izlanish qobiliyatlari rivojlanadi. Kelajak ta'lim tizimining samarali ishlashi uchun yangi metodlar va o'qitish yondashuvlarini doimiy ravishda rivojlantirish va amaliyotga tadbiq qilish zarur. Shunday qilib, zamonaviy o'qitish shakllarini keng qo'llash orqali ta'lim sifati va samaradorligini oshirish mumkin.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Абдуллаев, Х. (2021). *Интерактив таълим методлари ва ахборот технологиялари*. Тошкент: Фан нашриёти.
2. Умаров, А. (2020). *Рақамли таълим ва унинг замонавий педагогикадаги ўрни*. Тошкент: Иқтисодиёт нашриёти.
3. Clark, R. C., & Mayer, R. E. (2016). *E-learning and the science of instruction: Proven guidelines for consumers and designers of multimedia learning*. John Wiley & Sons.
4. Alimov, R. (2019). *Zamonaviy axborot texnologiyalaridan ta'lim jarayonida foydalanish*. Toshkent: Fan va texnologiya.
5. Mahmudjanovna, Yahyokhonova Muhiba. "Increasing the Effectiveness of the Learning Process for the Use of Information and Communication Technologies." *Academicia Globe* 2.04 (2021): 206-211.
6. Maxmudjonovna, Yaxiyaxonova Muhiba. "Bulutli texnologiyalarning xususiyatlari,

afzalliklari va kamchiliklari." *Science Promotion* 8 (2024): 228-233.

7. Axmadova, Zahro, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "SUN'YIY INTELLEKT VA EKSPERT TIZIM TUSHUNCHALARI. EKSPERT TIZIMLARINING INSTRUMENTAL VOSITALARI. EKSPERT TIZIMLARIDA BILIMLARNI TASHKIL QILISH." Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования 4.1 (2025): 58-61.

8. Safaraliyev, Ergash, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "SMM PLATFORMALARI BILAN TANISHISH: YOUTUBE SAYTI." Молодые ученые 3.2 (2025): 27-32.

9. Toshbadalova, Sevinch, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "IOT (INTERNET OF THINGS) TEXNOLOGIYALAR." Молодые ученые 3.2 (2025): 33-38.

10. Qobilova, Gulchiroy, Marjona Yusupova, and Muxiba Yaxiyaxonova. "Bioinformatikada genomik ma'lumotlar tahlili va amaliyoti." *Zamonaviy dunyoda fan va texnologiya* 3 (2024): 95-98.

11. Xudoyqulova, D., and M. Yaxiyaxonova. "Bulutli texnologiyalar va ularning afzalliklari." *Models and methods in modern science* 3.6 (2024): 155-163.

12. Normuroda, Sadoqat, and Shaxina Asadova. "RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA IJTIMOY VA IQTISODIY JARAYONLARNI RIVOJLANTIRISHNING USULLARI." Наука и технология в современном мире 3.14 (2024): 25-29.

13. Normurodova, Sadoqat, Gulshoda Ismatullayeva, and Shaxina Asadova. "AXBOROT BO'LIMINI O'QITISH METODIKASI." Прикладные науки в современном мире: проблемы и решения 4.2 (2025): 76-79.

14. Normurodova, Sadoqat, Dilshod Xolyorov, and Shaxina Asadova. "MATN VA GRAFIK MUHARRIRLARI BO'LIMINI O'QITISH METODIKASI." Наука и инновация 3.4 (2025): 125-127.

15. Xoliqulovna, Normurodova Sadoqat, and Abdiraxmonova Zahro. "ZAMONAVIY DARS VA DARS TAHLILLINI O'TKAZISHGA NISBATAN YONDASHUVLAR." *Uz Conferences*. Vol. 1. No. 9. 2025.

16. Xoliqulovna, Normurodova Sadoqat. "MA'LUMOTLAR BAZASI BO'LIMINI O'QITISH METODIKASI." *Uz Conferences*. Vol. 1. No. 9. 2025.

17. Shuxratovich, Akbar Kodirov. "The importance and advantages of using information technologies in education." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10.1 (2022): 46-50.

18. Shuxratovich, Kodirov Akbar, Choriyeva Xursanoy Xusanovna, and Mirqobilov Bekzod Abdulla o'g'li. "O'RTA TA'LIM MAKTABLARNING BOSHLANG'ICH TA'LIM SINFLARIDA INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINI O'QITISHDA MUAMMO, YECHIM VA TAKLIFLAR." *Journal of new century innovations* 43.4 (2023): 96-98.

19. Shuxratovich, Kodirov Akbar. "KATTA MA'LUMOT BAZALARINI PARALLEL ISHLOV BERISH USULLARINI VA MODELLARINI O'RGANISH." *Journal of new century innovations* 43.4 (2023): 93-95.

20. Shuxratovich, Kodirov Akbar. "VATANIMIZDA VENDING NUSXALASH MASHINASINI AMALDA QO'LLASHNING SAMARADORLIGI." *Journal of new century innovations* 43.4 (2023): 90-92.